

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: НОРМАТИВНИЙ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Олійник О. М.

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових дисциплін
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
ORCID ID: 0000-0001-8382-9751

Солошенко О. М.

кандидат історичних наук,
доцент кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових дисциплін
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
ORCID ID: 0000-0003-2877-0237

У статті зроблена спроба комплексно визначити поняття ментального здоров'я через аналіз нормативно-правової бази та концептуальних підходів щодо визначення ментального здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу в сучасному науковому дискурсі.

З'ясовано, що терміни «психічне» та «ментальне» здоров'я часто використовуються як синоніми, проте останній набуває поширення завдяки своїй більшій комплексності. Проблематика психічного здоров'я є актуальною як у науковому, так і в практичному вимірі. Подолання викликів воєнного часу актуалізують проблеми збереження, підтримки та відновлення ментального здоров'я, яке охоплює кілька ключових компонентів: здатність долати щоденні стресові ситуації, зумовлені війною; навички вибудовувати та підтримувати міжособистісні стосунки; уміння ефективно вести професійну та соціальну діяльність; можливість реалізувати власний потенціал у надзвичайних умовах тощо. У статті наголошується, що державна політика реагує на виклики підтримки ментального здоров'я, що відображено в затвердженні низки ключових документів: Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні до 2030 року, Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки та інших. Всеукраїнська програма «Ти як?», ініційована Оленою Зеленською, є важливим кроком у формуванні культури піклування про ментальне здоров'я. На освітні заклади покладається ключова функція в реалізації державної політики, оскільки вони є осередками формування життєстійкості та навчання прийомів самопомогі. Це передбачає як включення складників психосоціальної підтримки в освітні програми, так і підвищення кваліфікації здобувачів вищої освіти та освітян. У висновках автори доводять, що збереження ментального здоров'я здобувачів вищої освіти в кризових умовах є стратегічним пріоритетом, який вимагає системної реалізації через поєднання законодавчих, навчальних та психологічних заходів.

Ключові слова: ментальне здоров'я, психічне здоров'я, Закон України, здобувачі вищої освіти, Концепція, воєнний час.

Oliinyk O. M., Soloshenko O. M. Mental health of higher education students in wartime: normative and conceptual dimensions

The article attempts a comprehensive definition of the concept of mental health through an analysis of the regulatory framework and conceptual approaches regarding higher education students in wartime within modern scientific discourse. It is established that the terms “psychological” and “mental” health are often used as synonyms; however, the latter is becoming more widespread due to its greater complexity. The issue of mental health is relevant in both scientific and practical dimensions. Overcoming wartime challenges actualizes the problems of preserving, supporting, and restoring mental health, which encompasses several key components: the ability to cope with daily stress caused by war; skills to build and maintain interpersonal relationships; the ability to effectively perform professional and social functions; and the opportunity to realize one's potential in emergency conditions. The article emphasizes that state policy responds to the challenges of mental health support, as reflected in the adoption of a number of key documents: the Law of Ukraine “On the System of Mental Health Care in Ukraine”, the “Concept for the Development of Mental Health Care in Ukraine until 2030”, the “National Mental Health and Psychosocial Support Program”, and others.

The All-Ukrainian mental health program "How Are You?" ("Ty yak?"), Initiated by Olena Zelenska, this is an important step in fostering a culture of care for mental health. Educational institutions play a key role in implementing state policy, as they serve as centers for building resilience and teaching self-help techniques. This involves both incorporating psychosocial support components into educational programs and providing professional development opportunities for students and educators. The authors conclude that preserving the mental health of higher education students in crisis conditions is a strategic priority that requires systemic implementation through a combination of legislative, educational, and psychological measures.

Keywords: mental health, psychological health, Law of Ukraine, higher education students, Concept, wartime.

Вступ. Широкомасштабна війна розгортається не лише на лінії зіткнення, де набуває фізичного та матеріального виміру, а й проектується у внутрішній простір людини, відбивається на психічному стані особистості, стає випробуванням для ментального здоров'я кожного українця. Подолання викликів воєнного часу ставить на порядок денний питання збереження, підтримки та відновлення психічного здоров'я.

Ментальне здоров'я здобувачів вищої освіти, як майбутнього інтелектуального та економічного потенціалу країни, перетворилося на стратегічний пріоритет здоров'язбережувальної сфери та освітньої політики. Такий стан здоров'я визначається здатністю ефективно адаптуватися до стресових факторів воєнного часу; підтримувати конструктивні міжособистісні стосунки; зберігати функціональність у професійній та соціальній сферах; знаходити можливості для повної реалізації свого внутрішнього ресурсу в кризових умовах тощо. Відповідно, різноманітні аспекти проблематики психічного здоров'я стали предметом пильної уваги та ґрунтовного обговорення на громадському, законодавчому, державному та науковому рівнях.

Нормативно-правова й концептуальна підтримка сфери ментального здоров'я обґрунтовує стратегічну пріоритетність регулювання питань психічного стану громадян України на загальнодержавному рівні, зокрема: у Законі України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» (2025 р.) [6], Національній програмі психічного здоров'я та психосоціальної підтримки [14], Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року [9] та у відповідному Плані заходів на 2024–2026 роки з реалізації Концепції [16], Всеукраїнській програмі ментального здоров'я «Ти як?» [1] тощо.

У сучасному науковому дискурсі проблематика ментального здоров'я посідає провідне місце. Науковий інтерес до питань підтримки та збереження сталого психічного стану виник ще на початку 2000-х рр. і набув особливої актуальності з початком воєнних дій в Україні. Теоретичні та практичні виміри психологічного здоров'я вивчали О. Завгородня, В. Лефтеров, С. Мащак, Х. Кучвара Л. Калашникова, Ю. Руденко, С. Руденко та інші [4; 8]. Варто виокремити змістовні дослідження Н. Коструби, О. Фіщука, А. Курової, К. Кривошей та інших щодо особливостей та трансформації ментального здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни [2; 10; 11].

У роботах М. Житинської, Н. Макогончук, Н. Голярдик, О. Сергієні, Т. Демчука та інших доведено, що освітні заклади повинні виховувати в студентів відповідальне та ціннісне ставлення до ментального здоров'я, формувати навички щодо подолання складних обставин і швидкого психічного відновлення, мотивувати молодь до здорового способу життя [3].

Підсумком проведення широкого кола досліджень різних складників ментального здоров'я стало видання ґрунтовних монографій, у яких визначено актуальні виклики та окреслено шляхи підтримки психічного благополуччя, зокрема студентської молоді, в умовах обмеженої соціальної взаємодії [7].

Так, останнім часом науковці детально досліджують різноманітні аспекти ментального здоров'я. Проте доцільно провести комплексне визначення стану психічного здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу через призму чинних нормативно-правових та концептуальних засад.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз нормативно-правової бази та концептуальних підходів щодо визначення ментального

здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу.

Методи та методики дослідження. Під час дослідження використовували загальнонаукові методи, зокрема, загальнологічні, методи аналізу і синтезу. Результати вивчення нарративу проблеми в сучасній науці були структуровані, систематизовані та узагальнені.

Результати та дискусії. Концептуальні підходи до тлумачення терміна «ментальне здоров'я» передбачають опанування категорійного апарату, який охоплює його психологічний, медичний та соціальний зміст. Медичний підхід відповідно до Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я поняття «здоров'я» трактує як стан повного фізичного, душевного та соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороб» [18]. Психологія визначає «здоров'я», як «фундамент гармонійного розвитку особистості, передумова ефективної діяльності організму, здатності до адаптації в умовах динамічного соціального середовища та повноцінної реалізації життєвого потенціалу людини» [8, с. 77]. У сучасному науковому дискурсі поняття «психічне» та «ментальне» здоров'я розглядають як тотожні. Обидві дефініції стосуються цілісного стану благополуччя людини та підкреслюють нерозривний зв'язок між його психологічним і фізичним станом.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ), «психічне здоров'я – це стан внутрішнього добробуту, що дозволяє людині розкривати свій потенціал, успішно долати стреси, працювати продуктивно та брати активну участь у житті громади. ВООЗ виділяє 7 складників психічного здоров'я: «усвідомлення цілісності та постійності власного фізичного й психічного Я; стійкість та передбачуваність переживань у типових ситуаціях; критичне осмислення себе та своєї діяльності; адекватність емоційних і поведінкових реакцій зовнішнім обставинам; здатність до самоконтролю та відповідність нормам; здатність до організації власної життєдіяльності; гнучкість поведінки та адаптація до змін життєвих обставин» [17].

Еволюція українського правової та концептуальної основ психічного здоров'я є підтвердженням стратегічної пріоритетності цього

напрямку державної політики. Так, Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» в ст. 1 визначає «психічне здоров'я» як «складову загального здоров'я та стан благополуччя, а не лише відсутність психічних та поведінкових розладів, за якого кожна особа може реалізувати власний потенціал, впоратися із життєвими труднощами, продуктивно і плідно навчатися та працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти» [6].

Таке розуміння «психічного здоров'я» дає підстави використовувати термін як синонім ментальному здоров'ю.

На вебсайті Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» пропонується таке визначення: «ментальне здоров'я – це стан психологічного добробуту, який дозволяє людині справлятися зі стресом, реалізовувати здібності, навчатися та працювати, робити внесок у життя своєї громади. Ментальне здоров'я є невід'ємною частиною загального фізичного стану. Психічний добробут забезпечує можливість особистості та суспільства ефективно приймати рішення, вибудовувати конструктивні взаємини й творити сприятливе середовище для життя» [1].

Спираючись на дослідження А. Маслоу, А. Курова зазначає, що базовими характеристиками психічного здоров'я вважають такі чинники: «адекватна оцінка навколишньої дійсності та об'єктивність сприйняття; концентрація на вирішенні конкретних проблем; здатність перебувати наодинці без почуття тривоги чи дискомфорту, уміння знаходити внутрішню рівновагу; автономність і незалежність від зовнішніх впливів; спроможність переживати глибокі, сильні емоції; почуття єдності й співпричетності до людства, емпатійність, доброзичливість та схильність до співпереживання; розвинуте почуття гумору як показник гнучкості мислення та стійкості до стресу; прийняття можливості помилятися та здатність навчатися на власному досвіді тощо» [11, с. 103].

Н. Коструба та О. Фішук доводять, що ментальне здоров'я, як стан психологічного благополуччя, залежить від здатності до емоційної регуляції, гнучкості мислення, соціального благополуччя тощо [10, с. 10].

Отже, поняття «ментальне здоров'я» вирізняється широтою і охоплює тріаду благополуччя (психологічне, емоційне та соціальне). Воно передбачає такий стан, за якого людина здатна усвідомити, повноцінно розкрити та реалізувати свої особистісні можливості.

Один із нагальних викликів сьогодення – це формування культури ментального / психічного здоров'я населення України, особливо молоді. У незалежній Україні поступово формувалося правове поле щодо гарантування та моніторингу здоров'я населення, зокрема ментального благополуччя. Так, у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1993 р.) питанням психічного здоров'я українців присвячені статті 3, 351, 53, 63. У Законі поняття «здоров'я» визначається як «стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або порушень структур та функцій організму» (ст. 3) [5].

Воєнна агресія на Сході України актуалізувала проблеми захисту психічного здоров'я українців. У грудні 2017 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено «Концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року». Мета документа – «створити цілісну, ефективну систему охорони психічного здоров'я, яка функціонує в єдиному міжвідомчому просторі, забезпечує покращення якості життя та дотримання прав і свобод людини» [9].

Від початку широкомасштабної російської агресії підтримка і відновлення ментального здоров'я стали пріоритетними завданнями державної політики та суспільного фокусу. В умовах війни стресові чинники, які найбільше впливають на ментальне здоров'я людини, є вкрай сильними і потребують всебічного, глибокого аналізу та вивчення щодо їх запобігання та подолання як у теоретичній, так і в практичній площині [12, с. 38].

У червні 2022 р., у відповідь на виклики війни, Офіс першої леді, Міністерство охорони здоров'я та партнерські організації ініціювали «Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки». Ця програма є логічним продовженням ініціативи «Без бар'єрів» і спрямована на усунення всіх перешкод, спричинених воєнними наслід-

ками для психоемоційного стану громадян України [13]. Паралельно О. Зеленська започаткувала проєкт «Реабілітація травм війни в Україні», який передбачає комплекс заходів за трьома ключовими напрямками: освітнім, матеріально-технічним та нормативно-правовим [15]. Крім того, з травня 2022 р., за сприяння держави у сфері охорони психічного здоров'я, успішно впроваджується Всеукраїнська програма «Ти як?». Метою ініціативи є формування свідомого та відповідального ставлення до власного ментального здоров'я [1]. На ресурсах платформи є можливість отримати інформацію щодо актуальних питань, ознайомитися з методичними матеріалами щодо збереження та відновлення ментального здоров'я, надається можливість отримати фахові консультації та поради від спеціалістів через «гарячі лінії» та онлайн-канали. Особливо важливо знайомити молодь зі змістом платформи Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», використовувати її матеріали в освітньому процесі та під час виховних заходів.

Освітня спільнота відіграє важливу роль у здійсненні державної політики щодо ментального здоров'я. Підтвердженням цього є той факт, що в червні 2024 р. з метою послідовного втілення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року затверджено деталізований План заходів на 2024–2026 рр. З огляду на те, що План містить 24 цільові завдання, доцільно зосередити увагу на таких ключових із них: забезпеченні послідовності та стабільності державної політики у сфері психічного здоров'я; гарантуванні доступності та безперервності послуг у сфері психічного здоров'я для всіх верств населення; розбудові мережі громадських просторів «Центри життєстійкості» як центрів підтримки психологічного благополуччя; створенні сприятливих умов для надання психоемоційної та психосоціальної допомоги всім верствам суспільства, особливо молоді; популяризації та організації оздоровчих заходів як інструменту покращення ментального й фізичного благополуччя; імплементації розвитку навичок життєстійкості та самопомоги як обов'язкового елементу

навчальних планів на всіх освітніх рівнях; перегляді освітніх програм та включення до них компонента ментального здоров'я й психосоціальної підтримки; запровадження програм професійного розвитку та менторської підтримки для працівників освітньої галузі з питань психологічного здоров'я [16].

З метою забезпечення сталості державної політики у сфері психічного здоров'я в січні 2025 р. ухвалено Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні». «Цей Закон встановлює правові, управлінські, фінансові та соціальні основи функціонування системи ментального благополуччя в Україні з метою забезпечення доступності та якості послуг, дотримання прав осіб із психічними розладами та іншими проблемами, пов'язаними з психічним здоров'ям, запобігання виникненню психічних розладів, сприяння формуванню психологічного благополуччя та розвитку особистості, а також усунення факторів, що негативно впливають на психічний стан населення» [6]. У Законі визначено 16 завдань державної політики у сфері охорони психічного здоров'я, серед яких пріоритетні: «розроблення і виконання програм профілактики психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, підтримання психологічного благополуччя населення; поширення доступної інформації та проведення просвітницьких заходів щодо психічного здоров'я; сприяння інклюзивності, створення безбар'єрного середовища, сприяння адаптації та інтеграції в суспільство осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я тощо» [6].

Отже, законодавча база та концептуальні підходи з питань психічного благополуччя постійно еволюціонують та оптимізуються, демонструючи адекватну відповідність державним пріоритетам і новим викликам, зумовленим часом.

Висновки. У сучасному науковому дискурсі поняття «ментальне здоров'я» та «психічне здоров'я» використовують як синоніми. Водночас термін «психічне здоров'я» частіше застосовують у нормативно-правовій площині. Сутність ментального / психічного здоров'я, яке залежить від численних чинників, полягає в стані загального благополуччя, за якого індивід здатен реалізувати свій потенціал, ефективно долати кризові ситуації, та продуктивно провадити професійну діяльність. Збереження, відновлення та нейтралізація негативних впливів на ментальне здоров'я в умовах воєнного часу визнають основними викликами сьогодення. Заклади вищої освіти відіграють центральну роль у втіленні зазначених державних ініціатив, будучи платформами для розвитку життєстійкості та вмінь самопомогі. Це зумовлює необхідність інтегрувати елементи психосоціальної підтримки в навчальні плани та якісну підготовку фахівців. Адже збереження ментального здоров'я здобувачів вищої освіти в кризових умовах є стратегічним пріоритетом, який вимагає системної реалізації через поєднання законодавчих, навчальних та психологічних заходів.

У подальшому доцільно вивчити, проаналізувати та запропонувати основні напрями психологічного супроводу здобувачів у ЗВО й надати рекомендації щодо підтримки та покращення їх ментального здоров'я під час освітньо-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». URL: <https://howareu.com>.
2. Єременко Н. П., Ковальова Н. В., Ужвенко В. А. Психічне здоров'я студентської молоді України під час війни : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації». Переяслав, 2023. Вип. 92. С. 90–93.
3. Кривошей К. Ю. Вплив стресу на здобувачів вищої освіти в умовах військового конфлікту. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2024. Вип. 71. Т. 2. С. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.11>.
4. Курова А.В. Основні особистісні компоненти психологічного здоров'я молоді. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*. 2023. Вип. 12 (30). С. 673–686. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)).
5. Курова А. В. Потенціал сучасної української молоді в умовах військового стану. *Габітус: наук. журн. Одеса : Гельветика*, 2023. Вип. 45. С. 232–237. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.38>.

6. Житинська М. О. Формування резильєнтності здобувачів вищої освіти в умовах війни. *Ментальне здоров'я особистості та організації* : колективна монографія. Академія праці, соціальних відносин і туризму / За заг. ред. : Г. А. Приба, Л. Є. Бегези. Київ : ТОВ «Типографія на монографія. АМГ», 2024. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29969.61284/4>.
7. Макогончук Н., Голярдик Н., Гевко О. Психічне та психологічне здоров'я особистості в парадигмі сучасної вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 59. Том 2. 2023. С. 270–276. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-41>.
8. Сергієні О. В., Демчук Т. П. Трансформація компонентів психічного здоров'я студентів під час навчання в умовах реформування вищої освіти. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2020. № 3 (19). С. 108–116. DOI: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2020-3-13>.
9. Завгородня О. В. Проблема психологічного здоров'я. *Теоретичні та прикладні аспекти. Психологія і суспільство*. 2017. № 3. С. 124–137. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.03>.
10. Лефтеров В. О. Психологічна практика та надання психологічних послуг в умовах воєнного стану. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С.138–141.
11. Мащак С. О., Кучвара Х. Б. Особливості суб'єктивного благополуччя українців в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2022. № 6. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.6.1>.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* від 26.01.1993 р. № 4. Ст. 19.
13. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України. *Голос України* від 7.02.2025 р. № 26. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ, 2024. 188 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7118-51-9-2024-188>;
14. Ментальне здоров'я особистості та організації: колективна. Академія праці, соціальних відносин і туризму / За заг. ред. : Г. А. Приба, Л. Т. Бегези. Київ : ТОВ «Типографія на монографія. АМГ», 2024. 518 с. DOI: <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.29969.61284/4>.
15. Калашникова Л. В., Руденко Ю. Ю., Руденко С. А. Розуміння сутності ментального здоров'я в контексті комплексного підходу. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. Випуск 1(3). С. 74–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-1-10>.
16. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. *Урядовий кур'єр* від 13.02.2018 р. № 30.
17. Коструба Н., Фіщук О. Психічне здоров'я в умовах кризи : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 180 с.
18. Курова А. В. Психологічне здоров'я молоді в умовах невизначеності: соціально-психологічний вимір : монографія. Київ : Видавець Бихун В.Ю., 2023. 344 с.
19. Олійник О. М., Солошенко О. М. До питання наративу ментального здоров'я в освітній діяльності. *Новий колегіум*. 2024. № 3 (115). С. 37–43. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/newcollegium/article/view/16078>.
20. Офіс першої леді, МОЗ та партнери запускають Національну програму психічного здоров'я та психо-соціальної підтримки. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ofis-pershoyi-ledi-moz-ta-partneri-zapuskayut-nacionalnu-programu-psihichnogo-zdorovya-ta-psihosocialnoyi-pidtrim-ki>.
21. Пріоритети МОН: психологічна підтримка учасників освітнього процесу на всіх рівнях. URL: <https://mon.gov.ua/news/prioriteti-mon-psikhologichna-pidtrimka-uchasnikiv-osvitnogo-protsesu-na-vsikh-rivnyakh>
22. Реабілітація травм війни в Україні. URL: <https://rehabilitation.org.ua/>.
23. Про затвердження Плану заходів на 2024-2026 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2024-%D1%80#Text>.
24. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я. Статут № 995_599 від 22.07.1946. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140927_140927.
25. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я в Україні. URL: <https://phc.org.ua/news/scho-vazhlivo-znati-pro-psikhichne-dorovya#:~:text=%D0%97%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B8>.

References

1. Vseukrainska prohrama mentalnogo zdorovia "Ty yak?" [All-Ukrainian Mental Health Program "How Are You?"]. Retrieved from: <https://howareu.com> [in Ukrainian].
2. Yeremenko, N.P., Kovalova, N.V., & Uzhvenko, V.A. (2023). Psykhichne zdorovia studentskoi molodi Ukrainy pid chas viiny [Mental health of Ukrainian student youth during the war]. In *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku nauky i osvity v umovakh hlobalizatsii – Trends and prospects for the development of science and education in the context of globalization* (Iss. 92, pp. 90–93). Pereiaslav. [in Ukrainian].
3. Kryvoshei, K.Yu. (2024). Vplyv stresu na zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh viiskovoho konfliktu [The impact of stress on higher education students in conditions of military conflict]. *Innovatsiina pedahohika. Teoriia i metodyka profesiinoi osvity – Innovative Pedagogy. Theory and Methods of Professional Education*, 71(2), 57–63. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.11> [in Ukrainian].
4. Kurova, A.V. (2023). Osnovni osobystisni komponenty psykhologichnogo zdorovia molodi [Basic personal components of youth psychological health]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriia "Pedahohika", Seriiia "Psykhologhiia") – Perspectives and Innovations of Science (Series "Pedagogy", Series "Psychology")*, 12(30), 673–686. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)) [in Ukrainian].
5. Kurova, A.V. (2023). Potensial suchasnoi ukrainskoi molodi v umovakh viiskovoho stanu [The potential of modern Ukrainian youth under martial law]. *Habitus – Habitus*, 45, 232–237. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.38> [in Ukrainian].
6. Zhytynska, M.O. (2024). Formuvannia rezylitentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh viiny [Formation of resilience of higher education students in wartime]. In H. A. Priba & L. Ye. Beheza (Eds.), *Mentalne zdorovia osobystosti ta orhanizatsii – Mental Health of Personality and Organization* (collective monograph). Kyiv : TOV "Typohrafiia na monohrafiia. AMH". <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29969.61284/4> [in Ukrainian].
7. Makohonchuk, N., Holiardyk, N., & Hevko, O. (2023). Psykhichne ta psykhologichne zdorovia osobystosti v paradyhmi suchasnoi vyshchoi osvity [Mental and psychological health of the individual in the paradigm of modern higher education]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of the Humanities*, 59(2), 270–276. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-41> [in Ukrainian].
8. Serhiieni, O.V., & Demchuk, T.P. (2020). Transformatsiia komponentiv psykhichnogo zdorovia studentiv pid chas navchannia v umovakh reformuvannia vyshchoi osvity [Transformation of components of students' mental health during higher education reform]. *Problemy suchasnoi psykhologii – Problems of Modern Psychology*, 3(19), 108–116. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2020-3-13> [in Ukrainian].
9. Zavhorodnia, O.V. (2017). Problema psykhologichnogo zdorovia: teoretychni ta prykladni aspekty [The problem of psychological health: theoretical and applied aspects]. *Psykhologhiia i suspilstvo – Psychology and Society*, 3, 124–137. <https://doi.org/10.35774/pis2017.03> [in Ukrainian].
10. Lefterov, V.O. (2022). Psykhologichna praktyka ta nadannia psykhologichnykh posluh v umovakh voiennoho stanu [Psychological practice and provision of psychological services under martial law]. In *Osobystist ta suspilstvo v tsyfrovu eru: psykhologichnyi vymir – Personality and Society in the Digital Era: Psychological Dimension* (pp. 138–141). Odesa : National University "Odesa Law Academy". [in Ukrainian].
11. Mashchak, S.O., & Kuchvara, Kh.B. (2022). Osoblyvosti subiektyvnoho blahopoluchchia ukraintsiv v umovakh viiny [Features of subjective well-being of Ukrainians during the war]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Psykhologhiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology*, 6, 5–10. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.6.1> [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy "Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia" [Law of Ukraine "Fundamentals of Health Care Legislation of Ukraine"]. (1993). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 4, Art. 19. [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrainy "Pro systemu okhorony psykhichnogo zdorovia v Ukraini" [Law of Ukraine "On the Mental Health Care System in Ukraine"]. (2025). *Holos Ukrainy*, 26. [in Ukrainian].
14. Kremen, V.H. (Ed.). (2024). Zakhyst i pidtrymka mentalnogo zdorovia ukraintsiv v umovakh voiennoho stanu: vyklyky i vidpovidi [Protection and support of Ukrainians' mental health under martial law: challenges and responses]. Kyiv. <https://doi.org/10.32405/978-617-7118-51-9-2024-188> [in Ukrainian].
15. Priba, H.A., & Beheza, L.T. (Eds.). (2024). *Mentalne zdorovia osobystosti ta orhanizatsii [Mental health of personality and organization]*. Kyiv : TOV "Typohrafiia na monohrafiia. AMH". <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.29969.61284/4> [in Ukrainian].
16. Kalashnykova, L.V., Rudenko, Yu.Yu., & Rudenko, S.A. (2024). Rozuminnia sutnosti mentalnogo zdorovia v konteksti kompleksnogo pidkhodu [Understanding the essence of mental health in the context of a comprehensive approach]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Psykhologhiia – Scientific Notes. Series: Psychology*, 1(3), 74–81. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-1-10> [in Ukrainian].

17. Kontsepsiia rozvytku okhorony psykhnichnoho zdorovia v Ukraini na period do 2030 roku [Concept for the development of mental health care in Ukraine until 2030]. (2018). Uriadovyi kurier, 30. [in Ukrainian].
18. Kostruba, N., & Fishchuk, O. (2023). Psykhichne zdorovia v umovakh kryzy [Mental health in conditions of crisis]. Lutsk : Vezha-Druk. [in Ukrainian].
19. Kurova, A.V. (2023). Psykholohichne zdorovia molodi v umovakh nevyznachenosti: sotsialno-psykholohichni vymiry [Psychological health of youth in conditions of uncertainty: socio-psychological dimension]. Kyiv : Vydavets Bykhun V. Yu. [in Ukrainian].
20. Oliinyk, O.M., & Soloshenko, O.M. (2024). Do pytannia naratyvu mentalnoho zdorovia v osvittii diialnosti [On the issue of the mental health narrative in educational activities]. Novyi kolehium – New Collegium, 3(115), 37–43. Retrieved from: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/newcollegium/article/view/16078> [in Ukrainian].
21. Ofis pershoi ledi, MOZ ta partneri zapuskaiut Natsionalnu prohramu psykhnichnoho zdorovia ta psykhosotsialnoi pidtrymky [The First Lady's Office, the Ministry of Health and partners launch the National Mental Health and Psychosocial Support Program]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/ofis-pershoyi-ledi-moz-ta-partneri-zapuskayut-nacionalnu-programu-psiichnogo-zdorovya-ta-psihsocialnoyi-pidtrimki> [in Ukrainian].
22. Priorytety MON: psykholohichna pidtrymka uchashnykiv osvithnoho protsesu na vsikh rivniakh [MES priorities: psychological support of participants in the educational process at all levels]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/news/prioriteti-mon-psykholohichna-pidtrimka-uchashnykiv-osvithnoho-protsesu-na-vsikh-rivnyakh> [in Ukrainian].
23. Reabilitatsiia travm viiny v Ukraini [Rehabilitation of war trauma in Ukraine]. Retrieved from: <https://rehabilitation.org.ua/> [in Ukrainian].
24. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Planu zakhodiv na 2024–2026 roky z realizatsii Kontsepsii rozvytku okhorony psykhnichnoho zdorovia v Ukraini na period do 2030 roku" [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Action Plan for 2024–2026..."]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
25. Statut (Konstytutsiia) Vsesvitnoi orhanizatsii okhorony zdorovia [Constitution of the World Health Organization]. (1946). Retrieved from: https://zakononline.com.ua/documents/show/140927_140927 [in Ukrainian].
26. Tsentri hromadskoho zdorovia Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy [Public Health Center of the Ministry of Health of Ukraine]. Retrieved from: <https://phc.org.ua/news/scho-vazhlyvo-znati-pro-psykhichne-zdorovya#:~:text=%D0%97%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%8F> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.11.2025

Стаття прийнята 07.12.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025